

Література:

1. Калюжная В.В. Особенности официально-делового стиля современного английского языка (на материале документов ООН) // Вопросы языковой структуры (исследования по романо-германской филологии) / Калюжная В.В. – К.: Вища школа, 1976. – С. 130 - 135.
2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Посібник-довідник / Карабан В.І. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 271 с.
3. Левицкая Т.Р. Проблемы перевода на материале современного английского языка / Левицкая Т.Р. Фитерман А.М. – М.: МИМО, 1976. – 205 с.
4. Сухенко К.М. Замещение речевой компрессии // Вопросы языковой структуры (исследования по романо-германской филологии)/ Сухенко К.М. – К.: Вища школа. – 1976, С. 229 - 231.

РЕАЛІЇ У СИСТЕМІ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

І.В. Левченко

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ»

Глибинні зв'язки між мовою та культурою є невичерпним джерелом для дослідження лексичного складу мови. З кожним днем перекладається все більше творів художньої літератури, наукових і науково-популярних книг, статей з різних галузей знань, дипломатичних документів, ділових паперів. Процес перекладу вже став незмінною частиною будь-якої сфери людської діяльності, як засіб посередництва між представниками різних культур.

Основну складність при передачі змісту становить безеквівалентна лексика (далі БЛ), тобто безеквівалентні лексичні одиниці, які називають специфічні поняття, притаманні лише певним мовам; БЛ відображає

національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, називає такі поняття та явища у сфері певної культури, які не властиві іншим.

БЛ наявна в кожній мові. М. Кочерган вважає, що БЛ, як правило, становить не більше 6-7% загальної кількості активно вживаних слів [3].

Причинами виникнення БЛ традиційно вважають:

1. відсутність того чи іншого предмету, явища у житті народу мови перекладу;

2. відсутність у мові перекладу тотожного поняття;

3. відмінність лексико-стилістичних характеристик.

Загалом поява БЛ зумовлена життєдіяльністю певного лінгвокультурного колективу та відбиває розбіжності між лінгвістично-понятійними кодами. Поява БЛ пояснюється також екстралінгвальними факторами.

Реалії зустрічаються переважно в художній літературі, де вони складають елементи місцевого та історичного колориту. Термін поширюється із поширенням предмета, найменуванням якого він є.

Багато вчених і фахівців давали визначення реалії, але на нашу думку, найбільш повною і зрозумілою є дефініція С. Влахова та С. Флорина [1], вони зазначають, що реалії – це слова і словосполучення народної мови, які відображають найменування предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільно-історичних особливостей народу, нації, країни, племені, і які, таким чином, постають носіями національного, місцевого або історичного колориту; точних відповідностей на інших мовах такі слова не мають, а отже, не можуть бути перекладені «на загальних основах», тому що вимагають особливого підходу.

Р. Зорівчак вважає, що всі реалії входять у обсяг БЛ певної мови, але до цієї лексики належить також частина прислів'їв і приказок, що пов'язані з відмінностями в сегментації довколишнього світу окремими мовними колективами та інші випадки лексико-семантичної безеквівалентності [2].

Характер членування конкретних ланок реального світу, їх групування, а також специфіка передачі засобами іншої мови залежить від наявності в мові

відповідних найменувань [4]. Таким чином, в процесі перекладу з однієї мови на іншу цілком закономірно виникає так звана проблема лакуни.

Причиною появи лакун при перекладі є умови соціально-політичного, загальноекономічного, культурного життя та побуту народу, його світобачення, психології, традиції тощо, які призводять до появи понять, що принципово відсутні в носіїв інших мов, адже саме лакуна відображає відсутність в одній із мов найменувань того чи іншого поняття. Відповідно, в інших мовах немає словникових відповідників для їх перекладу. Розглядаючи лакунарність у вузькому та широкому розуміннях, до лакуни відносять усю безеквівалентну лексику.

Слід зауважити спільність понять «безеквівалентність» та «лакуна». З цього приводу, зокрема, зазначають, що у науковій літературі ці два терміни часто вживаються як синонімії і трактуються як слова, що відсутні в певній мові [3]».

Характерною ознакою БЛ й реалій, зокрема, є їх неперекладність на інші мови за допомогою незмінної відповідності. Проте, це зовсім не означає, що вони є неперекладними.

На перший погляд мова йде про поняття та речі, що допускають точний опис та визначення, які отримали майже термінологічне вираження в певній мові, але при їх перекладі засобами іншої виникає безліч варіантів та непорозумінь.

Основні особливості перекладу реалій у будь-якій мові: по-перше, відсутність у цільовій мові відповідника – повного чи часткового, у зв'язку з відсутністю носіїв цієї мови позначуваного реалією референта; по-друге, необхідність, водночас із денотативним значенням реалії, передати колорит і конотації її національного та історичного забарвлення [2].

Поняття «переклад реалій» двічі умовне: реалія як правило не перекладається: (в словесному порядку) і знову ж таки як правило, вона передається (в контексті) звичайно не шляхом перекладу, і тим більше, питання

зводиться не до того, можливо чи неможливо перекласти реалії, а до того як її перекласти.

Основних труднощів при перекладі реалій дві:

- 1) Відсутність в мові перекладу відповідника (еквівалента, аналога) через відсутність у носіїв цієї мови означуваного реалією об'єкта (референта);
- 2) Необхідність, разом з предметним значенням (семантикою) реалії, передати і колорит – її національну і історичну окрасу.

Отже, при перекладі важливо врахувати прагматичне значення, тобто ту функціональну роль, яку реалія відіграє у конкретному повідомленні.

У межах безеквівалентної лексики реалії виділяються в окрему перекладознавчу категорію, і належать до найменш вивчених лінгвістичних одиниць. Аналіз існуючих визначень реалій дозволяє виділити дві основні точки зору щодо розуміння цього явища – екстралінгвістичну та лінгвістичну.

Прихильники екстралінгвістичного підходу розглядають реалію як позамовне явище, у працях лінгвістичної течії релевантним критерієм виділення реалії вважається її яскраво виражений національно-культурний колорит і т.д. Тому слід зауважити, що основне завдання перекладача під час роботи з БЛ або реаліями – це підібрати ті функціональні відповідники, які можуть викликати в іноземного читача реакцію, схожу на ту, яку дані слова та словосполучення викликають у носія мови, на нашу думку, саме в цьому й полягає основна ідея перекладу БЛ. При аналізі змістової структури міжмовних одиниць виявляється досить тонка межа між лакуною (відсутністю одиниці) та наявністю неповного лексичного відповідника стосовно іншомовного слова. В останньому випадку можливий наближений переклад, який не в повному обсязі передає смисловий зміст іншомовної одиниці, незважаючи на часткове заповнення її основного змісту.

Література:

1. Влахов С.М. Непереводимое в переводе (реалии). Мастерство перевода / С.М. Влахов., С.Т. Флорин. – М.:, 1970. – 475с.

2. Зорівчак Р.П. Реалія в художньому мовленні; перекладознавчий аспект. Іноземна філологія / Р.П. Зорівчак. – Львів., 1994. – 232с.
3. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства / Підручник / М.П. Кочерган – К.: Видавничий центр «Академія», 2006. – 368 с.
4. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер. – М., 1974. – 244с.

ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ЕМФАТИЗАЦІЇ ТА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ.

О.В. Скобнікова

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ»

Література відображає усі зміни, що відбуваються у житті та культурі народу. Тому дуже важливим є питання адекватного перекладу художніх творів з урахуванням усіх їхніх особливостей. Дослідженням цієї проблеми займалися багато вітчизняних та зарубіжних мовознавців [1].

Перекладачеві художнього тексту доводиться завжди мати справу з трьома основними проблемами: передача часового віднесення тексту, передача рис літературного напрямку, передача індивідуального стилю автора [2, с. 316]. Під час вирішення цих проблем перекладач часто вдається до використання таких прийомів, як емпатизація і нейтралізація. Ці прийоми належать до лексичних трансформацій. Прийоми емпатизації і нейтралізації визначаються, головним чином, такими соціолінгвістичними чинниками, як розбіжність в традиціях емоційно-оцінної інформації та виділення, що потрібне культурі перекладу, та навпаки, приглушення цього слова у даному контексті [3, с. 112].

Прийоми емпатизації і нейтралізації це прямо протилежні прийоми. Прийом емпатизації – це заміна стилістично нейтральних лексичних одиниць на емоційно забарвлені, а нейтралізація – емоційно забарвлених на нейтральні.